



Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Briefing Paper

Problémy a výzvy EU na počátku dánského předsednictví v Radě EU
a jejich vztah k hospodářským prioritám České republiky

–

Leden 2012

Problémy a výzvy EU na počátku dánského předsednictví v Radě EU a jejich vztah k hospodářským prioritám České republiky

–

Vít Dostál, Arnošt Marks

Leden 2012



Briefing Paper

Problémy a výzvy EU na počátku dánského předsednictví v Radě EU a jejich vztah k hospodářským prioritám České republiky

–
Leden 2012

Úvod

První Briefing paper AMO předkládaný v rámci projektu **Challenging the Czech Tales on European Policies** se zaměřuje na tři významné oblasti, které budou dominovat v letošním roce politickým debatám v EU a v ČR. První je **globální finanční krize** a její projevy a možnosti řešení v eurozóně. Druhou oblastí jsou **priority a vymezování ČR** vůči návrhu víceletého finančního rámce a třetí je **příprava priorit ČR pro příští období kohezní politiky**, která pro ČR na léta 2007-13 vymezila rekordní částky pro podporu rozvoje ekonomiky. Spojení těchto debat je zásadní z hlediska efektivního vymezení priorit a pozice ČR v napjaté evropské debatě roku 2012.¹

V dnešní politicky vypjaté atmosféře je zásadní racionální **věcná debata o prioritách ČR** ve vztahu k evropské agendě, která by se měla koncentrovat kolem následujících otázek:

- Jaké jsou jasné a nezpochybnitelné vazby mezi výzvami pro EU a pro ČR, a zda to jsou to fiskální záležitosti?
- Jak úzká spojitost jsou mezi prioritami ČR a novou Fiskální smlouvou?
- Jak dlouhodobě podpoří další rozvoj ČR nový víceletý finanční rámec?
- Jak výše uvedené otázky vymezí rozhodnutí a debaty, které proběhnou během dánského předsednictví (DK PRES) v první polovině roku 2012?

Finanční krize, krize eurozóny a víceletý finanční rámec na počátku DK PRES

Dánsko přebírá svůj předsednický mandát v době **globální ekonomické krize a politické krize EU**. Během dánského předsednictví tedy čeká EU hledání krátkodobých nástrojů k řešení krize eurozóny (hrozba bankrotu Řecka, obava z přenesení problémů na další země) i dohadování se na dlouhodobých **mechanismech posilujících důvěru a ekonomickou stabilitu** a předcházejících opakování dluhových krizí v budoucnu (nová Fiskální smlouva). Kromě problematiky eurozóny bude během DK PRES pokračovat **jednání o víceletém rozpočtovém rámci** na období 2014-2020. S postupným přesunem tohoto tématu z roviny technických konzultací na politickou úroveň bude růst jeho provázanost s dominující evropskou debatou o krizi eurozóny. V tomto ohledu je možné najít mnoho podstatných souvislostí, které budou mít vliv i na pozici České republiky.

Situace v eurozóně vyvolaná dlouhodobým a opakovaným porušování Paktu stability a růstu vedla k **posílení tlaku na dodržování dohodnutých pravidel i jejich zpřísnění**. Výsledkem jsou opatření sekundárněprávní i primárněprávní povahy. Na podzim 2011 byl přijat balíček šesti legislativních právních předpisů, které zpřísní dohled nad zdravým hospodařením zemí eurozóny a ulehčují zavádění sankcí. Nová **Fiskální smlouva**, která vzejde z dohod prosincového zasedání Evropské rady, má jít dále za jejich rámec a zavést další a přísnější pravidla.

¹ Jako podklady pro zpracování Briefing paperu byly použity materiály Vlády ČR, Národní ekonomické rady vlády, Ministerstva pro místní rozvoj a Evropské komise.



Briefing Paper

Problémy a výzvy EU na počátku dánského předsednictví v Radě EU a jejich vztah k hospodářským prioritám České republiky

–
Leden 2012

Obecný trend větší kontroly nad hospodařením se již promítnul i do formulace tzv. kondicionalit, tj. podmínek většinou národohospodářské povahy, u legislativních návrhů k víceletému finančnímu rámci. Návrhy dbají na lepší **provázanost** čerpání prostředků **se strategií EU 2020**, tj. de facto s hospodářskou politikou EU, a kromě ex ante závazků přicházejí i s ex post kondicionalitami, jejichž nenaplnění by mělo vliv na další uvolňování prostředků.

V širším politickém kontextu je možné vysledovat **dominanci debaty mezi severem a jihem EU**, resp. mezi zeměmi postiženými dluhovou krizí a zeměmi uvolňujícími prostředky na jejich záchranu. **Nové členské státy** a hlavní příjemci prostředků z kohezní politiky **jsou** tak zatím **vytlačeny na okraj debaty**. Ochota zemí eurozóny akceptovat užší integraci na bázi „27 minus“ (ať už v podobě Fiskální smlouvy či v případě Paktu euro plus) vede k **oslabování koheze EU v nejširším slova smyslu** a promítne se i do debaty o víceletém finančním rámci. Zároveň je kohezní politika nově dominována úvahami o hospodářských prioritách celé EU. Jakmile dojde k zintenzivnění **projednávání** budoucnosti evropského **rozpočtu na vyšší politické úrovni**, což se může stát již **na konci DK PRES**, lze ve veřejné debatě očekávat propojení tohoto tématu s problematikou eurozóny. K tomu dojde především z pohledu tzv. čistých plátců do unijního rozpočtu, což jsou zároveň většinou země eurozóny bez závažnějších problémů s vlastním hospodařením a bez vlastní rozsáhlé kohezní politiky. Při rozvažování mezi pomocí v eurozóně a ochotou zavázat se příspěvkem do evropského rozpočtu lze očekávat, že **politicky jednodušeji obhajitelná bude pro vlády ochrana společné měny**. Ochotu starších členských zemí schválit víceletý finanční rámec koncentrovaný na kohezi EU bude limitovat také případná snaha některých zemí střední a východní Evropy vymezovat se vůči novým nástrojům posilujícím vzájemnou důvěru – např. vůči Fiskální smlouvě. Zároveň lze očekávat velmi limitovanou ochotu čistých plátců umožnit čerpání kohezní politiky na priority nesouvisející s prioritami hospodářské politiky EU vymezenými především ve strategii EU 2020.

Český pohled na nový víceletý finanční rámec

Před politickou debatou o víceletém finančním rámci probíhají konzultace nad výchozími pozicemi členských států. Česká republika přijala svoji první pozici v srpnu 2011.

ČR **akceptuje rozpočet** v představené podobě **jako dobrý základ** pro další debatu. Pozitivně se staví k jeho celkovému objemu ve výši kolem 1 % HDP EU, což je i maximální hodnota explicitně jmenovaná v programovém prohlášení vlády. **Hlavní důraz je** v české pozici **kladen na politiku soudržnosti**, ve které vidí efektivní nástroj pro podporu méně vyspělých regionů a členských států umožňující jim lepší využívání výhod vnitřního trhu EU. Vůči nastavení této kapitoly ale ČR také představuje několik závažných výhrad.

Zprvė ČR **kritizuje snížení celkového objemu prostředků na politiku soudržnosti**, které je provedeno na úkor cíle konvergence určeného nejzaostalejším regionům EU. Česká pozice zaznamenává v návrhu snížení prostředků i díky tomu, že nový **Nástroj k propojení Evropy** (CEF) podle ní nelze řadit do kohezní politiky. CEF je druhým výrazným problematickým bodem. ČR vadí kromě „vyvedení“ prostředků určených na kohezi, jež by v důsledku v omezenější míře směřovaly do ČR, také výhradní řídicí role Komise. Zatřetí



ČR spatřuje jako další problematický bod **zavádění nové kategorie přechodných regionů**, a to ačkoli úrovně způsobilosti pro konvergenční regiony a kohezní země zůstávají nezměněny (75 % HDP EU a 90 % HDP EU). Důvodem je skutečnost, že navýšení prostředků pro regiony pohybující se mezi 75 % a 90 % HDP by odebralo peníze určené konvergenčním regionům.

Obecně **negativní nastavení** České republiky lze nalézt **v otázkách spojených s rigiditou zacílení prostředků a podmíněností**. Podle ČR by Komise neměla stanovovat minimální alokace jednotlivých strukturálních fondů ani explicitně určovat prioritní oblasti intervencí, neboť by tím byla ohrožena dostatečná míra flexibility umožňující nastavení priorit podle podmínek jednotlivých regionů. Opatrný či odmítavý postoj zastává ČR i ke kondicionalitám. Třebaže akceptuje ex-ante kondicionality, nesouhlasí s ex-post kondicionalitami ani s vyplácením „prémii“ zemím, které budou plnit své stanovené cíle **provázané s cíli strategie EU 2020**. Význam této strategie je v české pozici sice akceptován, ale poněkud zjemněn poznámkou, že evropský rozpočet sám o sobě nestačí na dosažení jejích cílů, přičemž hlavní roli zde budou mít strukturální reformy v rámci členských států a národní rozpočtové zdroje. S kondicionalitami souvisí také český nesouhlas s novou podobou vztahu mezi členským státem a Komisí ve formě partnerské smlouvy, jež podle ČR otevírá prostor pro další podmíněnost. ČR se také nelíbí makroekonomické kondicionality, jež by mohly vést k diskriminaci nových členských států. V neposlední řadě je nezbytné zmínit, že ČR v zásadě nevdává stanovená hodnota cappingu (maximálního objemu poskytnutých prostředků z kohezní politiky definovaného z důvodu omezené absorpční kapacity členských států) ve výši 2,5 % HND. Odmítla by však možnost určení cappingu na základě rozvinutosti konkrétních členských států.

Pozitivně nahlíží Česká republika na **část** rozpočtového návrhu, **která se věnuje vědě, výzkumu, inovacím a vzdělávání**. Vítá rámcový program Horizont 2020 i větší zacílení na malé a střední podniky. Určité výhrady se objevují pouze v oblastech vzdělávání (např. odmítání rámcového programu pro sport).

Poměrně vstřícné je stanovisko ČR vůči kapitole Udržitelný růst: přírodní zdroje, která pokrývá především Společnou zemědělskou politiku (SZP). ČR vítá zachování SZP jako politiky financované výhradně z unijního rozpočtu. V souvislosti s dlouhodobým úsilím o reformu SZP podporuje snížení celkového objemu zemědělského rozpočtu. Pozitivní stanovisko zaujímá ke zmírnění rozdílů ve výši přímých plateb mezi jednotlivými členskými státy a podobně jako u kohezní politiky se staví otevřeně k ex ante kondicionalitám u programu rozvoje venkova.

U dalších kapitol (Bezpečnost a občanství, Globální Evropa, Administrativní výdaje) obecně ČR souhlasí s představenými návrhy a její výhrady směřují pouze proti partikularitám.

U příjmové stránky ČR vítá záměr opustit zdroj založený na DPH i návrh na postupné odstraňování korekčních mechanismů. Naopak nesouhlasí s novým příjmovým zdrojem v podobě daně z finančních transakcí, který by podle ČR mohl ohrozit konkurenceschopnost finančního sektoru v EU.



Východiska a priority hospodářské politiky ČR

Česká vláda začala v roce 2010 vytvářet analytické podklady pro nové strategické koncepce pro rozvoj ekonomiky. Vládou uvažované národní rozvojové priority vycházejí z chápání současné situace ČR a její ekonomiky. Za klíčové **bariéry konkurenceschopnosti** jsou nově považovány tzv. **3i** nefunkční **Instituce**, nedostatečně využívané **Inovace** a nedokončená **Infrastruktura** v ČR. Pro posunutí ČR směrem k dlouhodobé konkurenceschopnosti byly vytčeny následující cíle:

1. **Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky**
2. **Rozvoj páteřní infrastruktury**
3. **Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy**
4. **Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví**
5. **Integrovaný rozvoj území**

- Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky

Česká ekonomika je charakterizovaná vysokou mírou závislosti na exportu do limitovaného počtu teritorií, především do nejbližších sousedních zemí s dominancí Německa. Dále je zásadní velmi vysoká míra poměru průmyslové výroby na HDP a dominance zahraničních podniků v oblasti soukromých výdajů do VaV.

- Rozvoj páteřní infrastruktury

Česká republika by pro posílení své konkurenceschopnosti měla lépe využívat své polohové renty, která je její klíčovou konkurenční výhodou. Právě díky poloze je Česká republika atraktivní pro velké množství zahraničních investorů. Páteřní infrastruktura však stále není dostatečně propojena s okolními zeměmi, a to jak v silniční a tak i železniční dopravě.

- Zvyšování kvality a efektivity veřejné správy

Kvalitní a efektivní veřejné instituce jsou nezbytné pro konkurenceschopnost české ekonomiky. Zejména v době dynamicky se měnících tlaků ze strany mezinárodních trhů. Mezinárodní srovnání systematicky ukazují, že veřejné instituce patří mezi hlavní faktory, které brání v posilování konkurenceschopnosti České republiky. Alarmující je, že Česká republika zaostává v oblasti efektivity institucí nejen za průměrem EU a OECD, ale v mnoha parametrech i za asijskými zeměmi jako je Čína.

- Podpora sociálního začleňování, boje s chudobou a systému péče o zdraví

Česká republika patří v evropském kontextu k zemím s nejnižší mírou ohrožení obyvatelstva chudobou. Výdaje z veřejných rozpočtů na sociální systém nepatří v mezinárodním srovnání k vysokým. Současné reformy a dopady krize, které budou mít vliv především na chudé a středně příjmové třídy, mohou současnou situaci zhoršit. Chudoba tak představuje potenciální hrozbu pro určité velké skupiny obyvatel.



Briefing Paper

Problémy a výzvy EU na počátku dánského předsednictví v Radě EU a jejich vztah k hospodářským prioritám České republiky

–
Leden 2012

Rozevírání příjmových nůžek se významně promítá i do životních a pracovních šancí některých poměrně rozsáhlých již dnes významně marginalizovaných skupin obyvatelstva. Šance na vystoupení z vyloučených skupin nebo vyloučených oblastí téměř neexistuje. Stále častěji je možné pozorovat i vícegenerační projevy pasti vyloučení a chudoby.

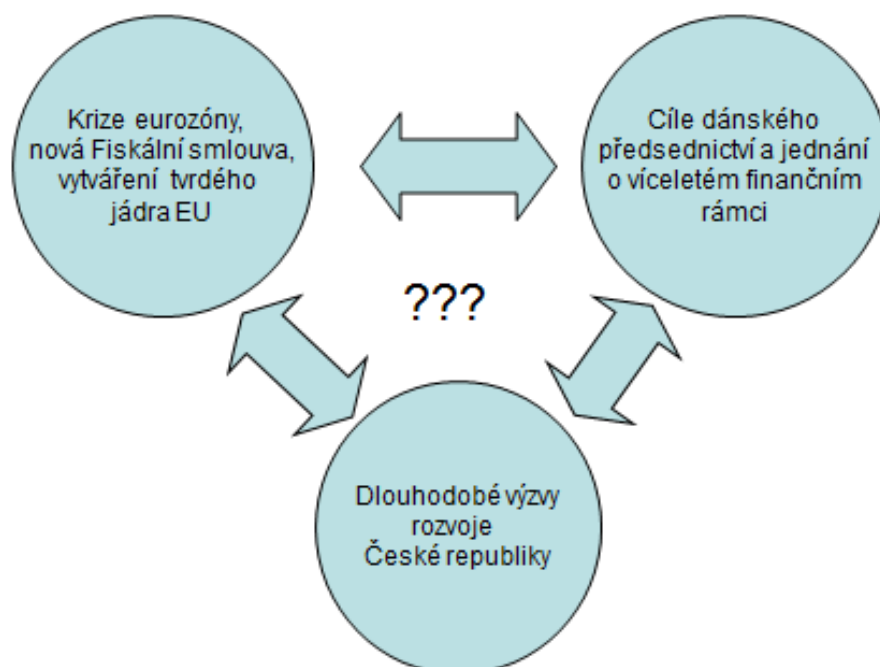
- Integrovaný rozvoj území

Struktura osídlení ČR je charakterizována archaickou strukturou veřejné správy s obrovským množstvím malých obcí - 5000 obcí. Nicméně výkonná část ekonomiky se soustředí do území a zázemí několika dominujících aglomerací. Ekonomická výkonnost těchto aglomerací je klíčem k dlouhodobé prosperitě a konkurenceschopnosti ČR. Jádrem této prosperity je kvalita lidských zdrojů a moderní investice. Pro obojí je zásadní kvalitní a atraktivní urbánní prostředí.

Závěr

Vzhledem k hospodářské situaci v Evropě i ve světě i k harmonogramu projednávání návrhu víceletého finančního rámce EU dojde během DK PRES i v celém roce 2012 k **zásadním rozhodnutím**, které **ovlivní budoucnost EU, pozici ČR v ní i rozvoj české ekonomiky**. **Schopnost ČR identifikovat své dlouhodobé priority** a prosazovat je jak na evropské úrovni, tak v rámci domácích reforem, **bude klíčová pro konkurenceschopnost ČR**.

Schéma vztahu diskutovaných problémů:





Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

Briefing Paper

Problémy a výzvy EU na počátku dánského předsednictví v Radě EU a jejich vztah k hospodářským prioritám České republiky

–
Leden 2012

ASSOCIATION FOR INTERNATIONAL AFFAIRS

Association for International Affairs (AMO) is a preeminent independent think-tank in the Czech Republic in the field of international affairs and foreign policy. The mission of AMO is to contribute to a deeper understanding of international affairs through a broad range of educational and research activities. Today, AMO represents a unique and transparent platform in which academics, business people, policy makers, diplomats, the media and NGO's can interact in an open and impartial environment.

IN ORDER TO ACHIEVE ITS GOALS AMO STRIVES TO:

- formulate and publish briefings, research and policy papers
- arrange international conferences, expert seminars, roundtables, public debates
- organize educational projects
- present critical assessment and comments on current events for local and international press
- create vital conditions for growth of a new expert generation
- support the interest in international relations among broad public
- cooperate with like-minded local and international institutions

RESEARCH CENTER

Founded in October 2003, the AMO's Research Center has been dedicated to carrying out research and raising public awareness of international affairs, security and foreign policy. The Research Center strives to identify and analyze issues important to Czech foreign policy and the country's position in the world. To this end, the Research Center produces independent analyses; encourages expert and public debate on international affairs; and suggests solutions to tackle problems in today's world. The Center's activities can be divided into two main areas: First, the Center undertakes research and analysis of foreign policy issues. Second, the Center fosters dialogue with the policy-makers, expert community and broad public.



Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs